момо кампир Шаҳриёрнинг боғининг гўзаллигини кўриб, унда ҳасад туйғуси ўт олади ва "нима учун бу боғ Қандарша париникидан зўр дея" Шаҳриёрнинг боғидаги меваларни ейди, емаганини вайрон қилиб ташлаб кетади.

Шаҳриёр ҳар куни ўзининг боғини оралаб, камчиликларни кўриб, уларни тўлдиришга ҳаракат қилиб юрар эди. Шу сабабдан у боғини сайр қилиб юрганида, боғининг вайрон бўлганини кўради ва айбдорни излашга тушиб момо кампирни топади ва ундан нимага бундай қилганини сўрайди. У Қандарша пари юборганини айтиб туриб, шундай дейди: "Момо, бундан бор деди, Шаҳриёрнинг боғини кўр деди, агар, менинг боғимдан ортиқ бўлса, боғим билан бирга унга тегаман" деган саломномасини етказди.

Боғ яратишга бўлган қизиқувчилиги сабабли Шаҳриёрда Қандарша парининг боғини кўришга ва ўзининг боғи билан қиёслаб унинг абзалликларини кўздан кечиришга иштиёқ уйғонади. Шу сабабли момо кампирга боғни яхшилаб кўрсатади ва у билан суҳбатлашади. Момо Шаҳриёрга, сенинг боғинг яхши экан, бироқ, менинг қизимнинг боғидаги бор дарахтлар йўқ экан дея, Шаҳриёрни Қандаршанинг боғини кўришга янада иштиёқманд қилиб қўяди. Достондаги бу воқеалар эртак каби бўлиши мумкин, аммо боғ яратиш ва боғ яратган инсонларнинг ўз меҳнатининг роҳатини кўриши - болаларнинг меҳнатга бўлган муҳаббатининг ошишига ёрдам беради ва бу бугунги кун ёшларига ҳам, албатта, ўрнак бўла олади.

Достонда ўзига жалб қиладиган жиҳатлардан яна бири унда таълим ва тарбия билан меҳнатнинг уйғунлигидадир. Яна бир жиҳатдан меҳнатнинг ақлга, билимга ҳам боғлиқлиги, яъни достонда математик ҳисоблаш ҳозирги замон компьютер элементлари акс этган ақлий меҳнат эпизодлари борлигидадир. Шаҳриёр Сулаймон юртига сафар қилганда:

Еки сегиз он алты
Және сегиз, және алты
Отыз күнлер толады [4:174],-

– деб бошланадиган қаторларни олиб қарайдиган бўлсак, ҳақиқий математик ўйинни кўришимиз мумкин. Достонда келтирилган қаторларни математик йўл билан ўқувчиларга тушунтирадиган бўлсак, 8+8+8+6=30 эканлиги бизга маълум. Ўттиз бир кун бўлганда эса отдан ерга тушади, ҳуржунидан китоб олади, санани қарайди ва мусулмон ва парининг чегарасига келганини билади. Бизнинг фикримизча, Шаҳриёр образи орқали шу вақтларда ҳам география фани яхши ривожланганини билишимиз мумкин. Юқоридаги "ҳуржунидан китоб олди" типографик харита вазифасини ўтаганига иймонимиз комил.

Шаҳриёр ва Анжимнинг парилар юртига қилган саёҳати ҳозирги замон информатикаси, компьютерларни ва машиналарни бошқариш ўзгачаликларини тасвирлайди. Масалан, чегарага келгандан сўнг туман тушиши, бироқ Шаҳриёрнинг қилични қўлга олиши билан ер юзидан туман ариб, об-ҳаво яхшиланиши ёки Сулаймоннинг узуги билан девларнинг вафот этиши – Шаҳриёрнинг ўзига тегишли «паролни» тўғри топганлигидан дарак беради.

"Шаҳриёр" достони – бу қорақалпоқ халқ педагогик манбаларининг бири ҳисобланади. Асрлар давомида халқ оғзаки ижодида ёш авлодга одоб-ахлоқ ҳақида тушунчалар бериш, ўзини ва бошқаларни ҳурмат қилишни ўргатиш, меҳр-муҳаббат ҳислатлари билан тарбиялаш асосий ўринларда турган. Ҳар бир ўқувчига асар устида ўйлаш, асар қаҳрамони ўрнига ўзини қўйиб кўриш, қаҳрамонлар иш-ҳаракатларини баҳолашни ўргатади.

"Шаҳриёр" достони алоҳида поэтик донишмандлик характерига эга бўлиб, фақатгина ёшларга одоб-ахлоқни ўргатиб қўймасдан, у инсониятнинг ақл-фаросатининг ривожига, одоб-ахлоқ руҳида тарбиялашга ёрдам беради.

Ёшларни келажакда ҳар тамонлама етук кадр қилиб етиштиришда халқ достонларининг педагогик аҳамияти катта. "Шаҳриёр" достони ёш авлод тарбияси учун зарур халқ оғзаки ижоди намунасидир. Достонда қаҳрамонлар меҳнатсевар, чирой ва доноликда тенгсиз тўққиз қиррали, комил инсон бўлиб етишади. Улар халққа йўл кўрсатувчи юлдуз, инсонларни ҳалоллик руҳида тарбиялайди. Шу сабабдан бу қаҳрамонлар халқни бошқаришда, ақл бериб йўл кўрсатишда катта эътиборга лойиқлигини унутмаслик керак. Халқ педагогикасида таълим-тарбия масалалари бўйича дунё халқлари педагогикасида катта илмий ишлар амалга оширилган. "Шаҳриёр" достонини ўқиб кўрганимизда, тарбия турлари эстетик, меҳнатсеварлик, одоб-ахлоқ, Ватанга содиқлик, муҳаббат, жисмоний тарбия ва бошқаларни ўз ичига олганлигини хис қиламиз.

Адабиётлар

1. Айымбетов Қ. Халық даналығы. – Нөкис: "Қарақалпақстан", 1988. 103-105-б.
2. Пазылов А.К. Тәрбия ҳаққында ойлар. Мақалалар топламы. – Нөкис: «Билим», 2009. 64-б.
3. Пазылов А.К., Қосназаров Қ., Сейтмуратов Қ., Қурбаниязова З. Педагогика теориясы. – Тошкент: «Ношир", 2018. 456- б.
4. Шәрьяр. Қарақалпақ халық дәстаны. (Өтенияз ҳәм Қуламет жыраў вариантлары). / Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. XIII том. - Нөкис: «Қарақалпақстан», 1984. 236-б.

РЕЗЮМЕ. Мақолада "Шаҳриёр" достонининг ўзига хос педагогик жиҳатларидан бири одоб-ахлоқ тарбияси масаласи ўрганилган. Шунингдек, мақолада достондаги одоб-ахлоққа эришиш учун мактабда олган билимлар, тарбияси етарли эмаслиги, инсон тарбияни ҳаёти давомида олиши лозим деган ғоя таълим жарёнидаги бош мезон сифатида таъкидлаб ўтилган.

РЕЗЮМЕ. В статье одним из своеобразных педагогических аспектов эпоса «Шахриёр» является проблема нравственного воспитания. Также в статье подчеркивается мысль о том, что знаний и образования, полученных в школе, недостаточно для достижения морали в эпосе, и подчеркивается мысль о том, что человек должен получать образование на протяжении всей жизни как главный критерий в образовательном процессе.

SUMMARY. In the article, one of the unique pedagogical aspects of the "Shahriyor" epic is the issue of moral education. Also, in the article, the idea that the knowledge and education received at school is not enough to achieve the morals in the epic, and the idea that a person should receive education throughout his life as the main criterion in the educational process is emphasized.

«INFORMATIKA HÁM XABAR TEXNOLOGIYALARI» PÁNINEN ELEKTRON OQIW RESURSLARIN JARATIWDIŃ DIDAKTIKALIQ ÁHMIYETI

M.X.Allambergenova – *pedagogika ilimleriniń kandidatı, docent*
Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Tayanch so'zlar: elektron resurslar, axborot texnologiyalar, ta'lim resurslari, didaktik mazmun, dasturlar, o'quv uslubiy ta'minot.

Ключевые слова: электронные ресурсы, информационные технологии, образовательные ресурсы, дидактическое содержание, программы, учебно-методическое обеспечение.

Key words: electronic resources, information technology, educational resources, didactic content, programs, educational and methodological support.

«Bilimlendiriw haqqında»ǵı Nızamnıń jańadan qabıl etilıwı Ózbekistan Respublikasında bilimlendiriw sisteması keń kólemde reformalastırıwdıń elede tereńlesiwine baslama boldı. Bilimlendiriw sisteması dúńya standartları

dárejesine jetkeriw usı reformalardıń baslı wazıypalarınıń biri bolıp esaplanadı. Jáhánde zamanagóy bilimlendiriwdiń xarakterli tárepi sonda, tálimdi informaciyalastırıw hám informaciyalasqan jámiyettiń talabın esapqa alǵan halda kadrlardı tayarlaw bolıp esaplanadı. Bul Ózbekstan Respublikası bilimlendiriwinde de ámelge asırılmaqta, informaciyalastırıw tarawında mámleket siyasatı "informaciyalıq resurslar, informaciyalıq texnologiyalar hám informaciyalıq sistemalardı rawajlandırıw hámde jetilistiriwdiń zamanagóy jáhan principlerin esapqa alǵan halda milliy informaciyalıq sistema jaratıwǵa qaratılǵan". Bul wazıypalar kadrlardı tayarlaw sistemasında informatika pániniń ayrıqsha orın iyelew kerekligin kórsetip berdi.

Kompyuterli bilimlendırıw texnologiyaları, modellestırıw tiykarında hár túrli proceslerdi (ximiyalıq, fizikalıq, sociallıq, pedagogikalıq hám t.b.) hám qubılıslardı izertlewge múmkinshilik jarattı. Bilimlendırıw sferasında, oqıtıwdıń avtomatlastırılǵan sisteması, bilimdi tekseriw hám oqıw processin basqarıwda keńnen qollanıla baslandı.

Zamanagóy texnologiyalar tálimdi jańasha shólkemlestiriwge tiykar jaratadı. Bunday tálim pedagoglardan, kompyuter dastúrshilerinen hám qánigelerden jańa oqıtıw resursların jaratıwdı talap etedi.

Oqıtıwshılar hár sabaqqa elektron tálim resurslardan paydalanǵan halda sabaq ótiw jobasın dúzgeninde ámelge asırılatuǵın teoriyalıq hám ámeliy jumıslardı yaǵnıy talabalarǵa bilim beriw tiykarında orınlanatuǵın jumıslar, aldın ótilgen temalardıń qaysıların qaytalaw zárúrligi, olardan qayerde hám qanday paydalanıw, sabaq ushın kerek kórgizbe qurallar hám onda orınlanatuǵın shınıǵıwlar jobada aldınnan óz kórinisin tabıw kerek. Bunday jobalar oqıtıwshılardıń jumısın jeńillestiredi, sabaqtıń nátiyjeliligin, talabalardıń aktivligin asıradı.

«İnformatika hám xabar texnologiyaları» pánınen elektron tálim resursların jaratıwda laboratoriya sabaqların shálkemlestiriwde multimedialıq elektron dástúrinen paydalanıw ayrıqsha áhmiyetke iye. Biz óz tájriybelerimizden kelip shıǵıp jıllar dawamında oqıtıw processin shólkemlestiriwde túrli elektron oqıw resursların jaratıp olardan paydalanıw joqarı nátiyjeler alǵanbız. Búgingi kúnde dásturlew baǵdarlamaları birqansha rawajlanǵan bolıp, olardan oqıw resursların jaratıwda keńnen paydalanılmaqta. Atap aytqanda Flash, Corel Draw hám AutoPlay, Delphi hámde C++ sıyaqlı programmalıq qurallardan paydalanıldı. Bul jaratılǵan dástúriy támiynatlarda hár bir tema boyınsha jeterli teoriyalıq, ámeliy maǵlıwmatlar keltirilgen. Maǵlıwmatlardıń dawıs hám túrli animatsiyalar menen uyǵınlıǵı, tiykarǵı atamalar hám tayanish túsiniklerge giperbaǵıtlardıń ornatılıwı hám basqa kórsetkishleri menen dástúriy támiynat áhmiyetli esaplanadı. Dástúriy támiynatlar Windows operatsion sistemalarında isleydi.

Tómende Informatika páninen laboratoriya jumısların orınlaw boyınsha jaratılǵan elektron oqıw resursın mısal keltireyik:

Programma titul beti

Laboratoriyalıq sabaq ushın elektron dástúr eki variantta (CD hám lokal tarmaq varianttı) bar bolıp, CD variantta jumıstı baslaw ushın «İnformatika» katalogınan start.exe faylı tańlanadı hám ENTER túymesi basıladı. Nátiyjede kompyuter ekranında elektron dástúrdiń titul beti payda boladı joqarıdaǵı titul beti súwreti payda boladı. Elektron oqiw dástúri tómendegi tiykarǵı menyu bólimlerinen quralǵan:

№	Yarliklar kórinisi	funkcional wazıypaları
1.	Laboratoriya jumisi	Pánge tiyisli laboratoriyalıq sabaqlardı orınlaw ortalıǵı
2.	Du'ziwshi	Programmalıq támiynat jaratıwshıları haqqında maǵlıwmat
3.	Da'sturden shig'iw	Dásturde jumıstı tamamlap shıǵıw
4.	Menyu	Pánge tiyisli laboratoriyalıq sabaqlardıń temalar dizimi jaylasqan
5.	Shinig'iwlar	Laboratoriyalıq sabaqqa tiyisli kónlikpelerdi qáliplestiriwshi shınıǵıwlar bólimi
6.	« »	Dásturiy támiynatta bagıtlawshı strelkalar
7.	Tiykarg'i materyallar 1-bet	Laboratoriyalıq jumıslardı orınlaw ushın metodikalıq kórsetpeler bólimi
8.	Wozbetinshe tapsirma	Ózbetinshe tapsırmalar menen tanısıw bólimi
9.	Test	Test tapsırıw bólimi
10.	Video da'stur	Video dástúrdi iske túsiriw bólimi
11.	Prezentatsiya da'sturleri	Temaǵa tiyisli prezentaciyanı iske túsiriw

Laboratoriyalıq jumıslar bólimi aktivlestirilse, ekranda laboratoriyalıq jumıs ushın temalar hám onı orınlaw usılları hámde paydalanılatuǵın ádebiyatlar dizimi keltirilgen.

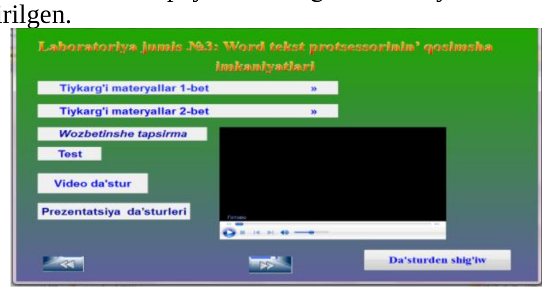

Tiykarǵı materiallar bóliminde – Laboratoriyalıq jumıslardı orınlaw boyınsha metodikalıq kórsetpeler menen tanısadı. Óz betinshe tapsırmalar bóliminde óz betinshe tapsırmalar hám olardı orınlaw boyınsha metodikalıq kórsetpeler berilgen.

Test bóliminde – Laboratoriyalıq jumıslardı orınlap bolıp óz-ózin tekseriw ushın test tapsırmaların orınlap kóredi. Úyrenilgen materiallar boyınsha óz-ózin tekseriw ushın qadaǵalaw test sorawları keltirilgen. Olar 10 test sorawlarınan ibarat. Testlerdi orınlap bolıp nátiyjeni bilip aladı.

Prezentaciya bóliminde – temaǵa tiyisli kórgizbelilik qásiyeti menen bayıtılǵan prezentaciyalıq material menen tanısadı.

Video dástúr - bóliminde sol temaǵa tiyisli video sabaq penen tanısadı. Bul talabalarǵa teoriyalıq materiallardan alǵan bilimlerinde túsinbegen maǵlıwmatlardı anıqlastırıwǵa járdem beredi. Bul bólimde video materialdı hám dástúr ishinde mediaplayer quralınan paydalanıp tamashalawı yamasa úlken ekranda kóriw imkaniyatına iye.

Dástúrdıń ózinde tamashalaw

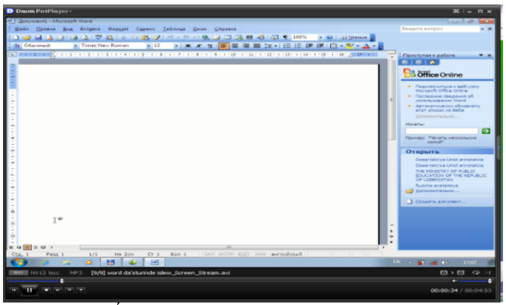

Úlken ekranda tamashalaw

Aralıq qadaǵalaw bóliminde 4 aralıq qadaǵalaw test sorawları bar bolıp, olardıń hár biri 20 test sorawlarınan ibarat.

Elektron kitapxana bóliminde elektron tálim resursları, elektron oqıw qollanbalar, metodikalıq qollanbalar bar.

Usı oqıw metodikalıq támiynatı «İnformatika hám xabar texnologiyaları» páninen ulıwma orta bilim beriw mekteplerinde tálim qaraqalpaq tilinde alıp barılatuǵın baǵdarları oqıwshılarına hám pán oqıtıwshılarına arnalǵan. Bul elektron oqıw kompleksten paydalanıp oqıwshılar pán boyınsha óz bilimlerine qosımsha maǵlıwmatlar alıwı, oqıw procesinde alınǵan bilimlerge qosımsha túrli metodikalıq qollanbalardan, normativ hújjetlerden paydalanıwı múmkin. Demek laboratoriya sabaqların jeke tártipte orınlaw ushın elektron oqıw támiynatında barlıq kerekli oqıw quralları jaylastırılǵan. Bul bolsa oqıwshınıń pánge tiyisli laboratoriyalıq tapsırmalardı jeke orınlawı ushın hám ol arqalı óziniń bilim, kónlikpelerin óz betinshe jetilistiriwge tiykar boladı.

Sonday-aq, usınday óz betinshe bilimlerin rawajlandırıwǵa qaratılǵan elektron oqıw resurslardıń tájiriybeden nátiyjeli ótken oqıw metodikalıq támiynattıń birine mısal keltiremiz.

Ulıwma orta bilim beriw mektep oqıwshılarınıń Web texnologiya boyınsha bilim hám kónlikpelerin qáliplestiriwge arnalǵan elektron oqıw resursı- oqıw dástúri tiykarında jaratılǵan bolıp, AutoPlay konstruktor programmasında islengen. Onı jaratıwda Html tili, Camtasia studio, Sublime text, Power point, Flash hám Eassy quizzy sıyaqlı programmalıq qurallardan paydalanıldı. Hár bir tema boyınsha jeterli teoriyalıq, ámeliy maǵlıwmatlar keltirilgen. Maǵlıwmatlardıń dawıs hám túrli animaciyalar menen uyǵınlıǵı, tiykarǵı atamalar hám negizlerge giperbaǵıt siltemesi hám basqa kórsetkishler menen programmalıq ónim áhmiyetli esaplanadı. Programmalıq ónim Windows 9x/2000/NT/XP operacion sistemalarında isleydi. Programmadan paydalanıw ushın windows operacion sistemasına hesh qanday arnawlı programma ornatıw shárt emes.

«İnformatika hám xabar texnologiyaları» oqıw metodikalıq támiynattı(OMT) iske túsiriw ushın autorun.exe faylı tańlanadı hám ENTER túymesi basıladı. Nátiyjede kompyuter ekranında OMT titul beti payda boladı.

Programma titul beti

OMT tómendegi tiykarǵı menyu bólimlerinen quralǵan:

Sabaq islenbeler;
web-sayt tayarlaw;
Web-sayt tayarlaw basqıshları;
Videolar;
Hosting hám domen;
Joomla bul ne?;
Wordpress bul ne?;
Biypul sayt ashıw;
Usınıs etemen;
Professional sayt ashıw;
Kerekli programmalar;
Ámeliy shınıǵıwlar;
Elektron kitapxana;
Internet materiyalları;
Glossariy;
Test tapsırmaları;
Mobil qosımsha jaratıw;
Help;

OMTda ***Sabaq islenbeler*** bólimi aktivleskende, pán oqıtıwshısı ushın sabaq barısında kerek bolatuǵın sabaq islenbeler hám prezentaciyalar payda boladı. Bul sabaq islenbe hám prezentaciyalar oqıtıwshılar paydalanıwı ushın tayar halda jaylastırılǵan.

Web-sayt tayarlaw basqıshları bóliminde sayt tayarlawdı úyreniw barısında oqıwshı qanday basqıshlardan ótiw zárúrligi kórsetilgen hám payda bolatuǵın mashqalalardıń sheshimlerin tabıw boyınsha ámeliy kórsetpeler berilgen.

Videolar bóliminde bloknot dástúgrinen paydalanǵan halda sayt tayarlaw hám descriptorlardı(teg) izbe-iz jaylastırıw jolları video kóriniste jaylastırılǵan.

Videolar bólimi

Hosting hám domen bóliminde qanday qılıp sayttı internetke jaylastırıw, biypul hám pullı hostingler alıw, hosting hám domen túsinigi hám taǵı basqada hostingler boyınsha kórsetpeler hám olarǵa tuwrıdan-tuwrı giperbaǵıtlar kórsetilgen.

Kerekli programmalar bóliminde sayt tayarlaw barısında kerek bolatuǵın barlıq programmalar jaylastırılǵan bolıp, oqıwshı usı bólimnıń ózinde offline(internetsiz) túrde windows operacion sistemasına ornatıp alıwı múmkin.

Ámeliy shınıǵıwlar bóliminde ámeliy kórsetpeler 20 sabaqqa bólingen halda úyretilgen bolıp, oqıwshı úyrengen bilimlerin bloknot dástúrinde sol waqıttıń ózinde bekkemlep barıw imkániyatına iye.

Ámeliy shınıǵıwlar bólimi

Test tapsırmaları bóliminde oqıwshı iyelegen bilimlerin hár túrli interaktiv kóristegi test tapsırmaların orınlaw arqalı tájriybeden ótkeriwi múmkin.

Bul elektron qollanbanıń qaǵazlı kitap formatına hazirgi informaciyalıq texnologiyalardı engizip baspadan shıǵarıldı. Atap aytqanda, QR kodlı maǵlıwmatlar jaylastırıldı. Sebebi biz texnika ásiri balalarına bilim beremiz olardı tań qaldırıw hám sabaqqa qızıǵıwshılıǵın oyatıw qıyın máselelerdiń biri.

Ózbekstan Respublikası Innovciyalıq rawajlanıw ministrligi tárepinen kitap betlerinde QR kodlar arqalı hár qıylı qızıqlı (karta, diagramma, infografika, audio, video, tekst kórinisindegi) maǵlıwmatlar menen jaratıw usınıs etilmekte.

Maǵlıwmat ushın, QR-kod — inglizshe “Quick Response” sózinen alınǵan bolıp, Quick - tez, Response - juwap, yaǵnıy “operativ juwap” mánisin ańlatadı. Bir QR-kod ortasha 7089 nomer, 4296 nomer hárip, ekilik sanaq sistemasına 2953 bayt yamasa 1817 dana iyerogliflerdi óz ishine alıwı múmkin. Bir sóz benen aytqanda QR-kod - bul arnawlı tárizdegi kodlardan ibarat bolǵan, qanday da bir maǵlıwmat, kvadrat kóristegi súwret bolıp tabıladı. Ol jaǵdayda ápiwayı tekst, audio jazıwlar, video rolikler, 3D formatdaǵı sırtqı kórinisler hám basqa sol sıyaqlı basqa internet resursları bolıwı múmkin. Házirgi kúnde kameraǵa iye zamanagóy telefonlar kvadrat kóristegi súwret astında jasırınǵan maǵlıwmatlardı ańsat oqıw múmkinshiligin beredi. Onıń ushın tek-ǵana telefon kamerasın QR-kodqa jóneltirgen halda, arnawlı qosımsha arqalı kodtı oqıw kerek boladı.

Bizlerde usı texnologiyanı sınap kóriw maqsetinde joqarıdaǵı elektron qollanbamızdıń ámeliy bólimlerine video materiyallardı QR kodlar arqalı jaylastırıp hám onı internet tarmaǵındaǵı web manzilimizge baylanıstırıw imkaniyatın jarattıq.

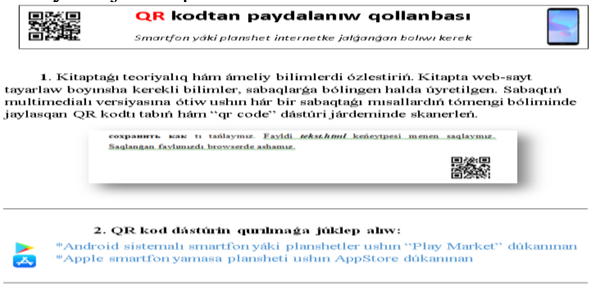

Biz joqarıda sóz etken zamanagóy formattaǵı eki elektron oqıw resurslarımızda Informatika baǵdarındaǵı bilimlerdi iyelewde hám ámeliy kónlikpelerdi qáliplestiriwde oqıtıwshı hám oqıwshınıń didaktikalıq áhmiyetke iye bolǵan eń jaqın járdemshi sıpatında xızmet atqaradı.

Ádebiyatlar

1. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risi»da qonuni, Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020-y., 03/20/637/1313-son.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги ПФ-60-сонли Фармони.
3. Алламбергенова М. «Информатика ва ахборот технологиялари фанини» ўрганишда интерактив ўқув мажмуадан фойдаланиш. // “Таълим муаммолари”. 2013. №2.
4. Боқиев Р. Р. Узлуксиз таълим тизимида информатика ўқитишнинг концептуал асослари, мазмуни ва методикаси. // «Педагогик таълим». 2005. № 4. 15-18-б.

REZYUME. Ushbu maqolada bugungi kunda zamonaviy elektron o’quv adabiyotlarini yaratish hamda uning didaktik ahamiyati haqida so’z yuritiladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье говорится о создании современной электронной учебной литературы и ее дидактическом значении на сегодняшний день.

SUMMARY. This article talks about the creation of modern electronic educational literature and its didactic importance today.

KREATIV QOBILIYAT VA UNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI TUSHUNCHALARINING ILMIY - PEDAGOGIK MOHIYATI

G.Y.Allaxova – *mustaqil tadqiqotchi*
Qoraqalpog‘iston Respublikasi Nukus shahar XTB bo’limi tasarrufidagi 25-son umumta’lim maktabi

Tayanch so‘zlar: kreativ, kreativlik, kreativ qobiliyat, intellekt, intellektual qobiliyat, tafakkur, motivatsion-qadriyatli komponent, ijodkorlik, faollik, kognitiv-ijodiy qobiliyat.

Ключевые слова: креатив, креативност, творческая способност, Интеллект, интеллектуалная способност, мышление, мотиватсионно-сенностный компонент, креативност, активност, познавателно-творческая способност.

Key words: creativity, creativity, creative ability, Intelligence, intellectual ability, thinking, motivational-value component, creativity, activity, cognitive-creative ability.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-aprelda “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5712-sonli Farmonida [1] uzluksiz ta’lim tizimi mazmunini sifat jihatidan yangilash, o‘qitish metodikasini takomillashtirish, ta’lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion loyihalarni joriy etish asosiy vazifalardan etib belgilangan. Ta’lim-tarbiya jarayonlarini zamon talablari asosida tashkil etishdan asosiy maqsad esa har tomonlama yetuk, barkamol, kuchli bilim va tafakkurga ega, kreativ qobiliyatlari shakllangan shaxslarni tarbiyalashdir.

Kreativ qobiliyat shaxsda uzluksiz yaxlit tizim shaklida shakllanadi va takomillashadi. Kreativ qobiliyatning shakllanishining dastlabki bosqichi maktab davriga to‘g‘ri keladi. Aynan maktab davrida o‘quvchilar ijodkorlik, yaratuvchanlik bo‘yicha boshlang‘ich tushunchalarga ega bo‘ladilar. Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlarini ko‘rib chiqishda quyidagi asosiy tushunchalarga alohida to‘xtalib o‘tish joiz: kreativ, kreativlik, intellekt, intellektual faoliyat, intellektual-ijodiy faoliyat, tafakkur turlari, ijodiy qobiliyatlar, ijodiy tasavvur va uni rivojlanishiga qo‘yiladigan talablar.

Quyida ushbu tushunchalarning ayrimlarini mazmun-mohiyatiga to‘xtalib o‘tamiz.

Kreativ - creation – lotincha – bunyodga keltirish, yaratish, “odatdan tashqari g‘oyalarni keltirib chiqarish, tafakkurning an’anaviy sxemalaridan chetga chiqish, muammoli vaziyatlarni tez hal qilish qobiliyati” [2]. Kreativlik tushunchasining zamirida ijodkorlik tushunchasi turadi.